

Drieënvijftigste oecumenische ontmoetings- en studiedag
Cinquante troisième journée œcuménique d'étude et de rencontre

Synodaliteit in het leven en de zending van de Kerk
Synodalité dans la vie et la mission de l'Eglise

Kasteel Mariagaarde, Hoepertingen – 30.11.2019

Overzicht van de belangrijkste oecumenische gebeurtenissen van oktober 2018 tot oktober 2019 door
P. Thaddée Barnas, vertaling

1. Het Eerste Franstalige Christen Forum

Het eerste Franstalige Christen Forum bracht in Lyon van 28 tot 31 oktober 220 personen samen uit een twintigtal confessies en christelijke families¹, met als thema ' Jezus riep bij zich wie hij wilde om hem te vergezellen en uitgezonden te worden' (Mc 3, 13-15).

De bijeenkomst in Lyon vindt zijn inspiratie in het *Christelijk Wereldforum (CWF)*, een netwerk van Kerken en christelijke organisaties uit heel de wereld waarin alle grote streekkingen binnen het christendom aanwezig zijn. Het CWF wil een ontmoetingsplaats zijn voor alle christenen op weg naar eenheid, in wederzijds respect en begrip, om samen de huidige uitdagingen het hoofd te bieden. Het CWF ontstond op initiatief van Konrad Raiser tijdens de 8ste Algemene Vergadering van de Wereldraad van Kerken (WRK) in Harare (Zimbabwe) in 1998. Het wil een platform zijn voor grondige ontmoetingen tussen de leden van de grote Kerken en traditionele confessies enerzijds en de evangelische christenen en pinksterbewegingen anderzijds. De WRK reageerde positief op dit initiatief maar heeft het niet willen integreren binnen haar eigen organigram. Een autonoom comité werd opgericht om een aantal regionale consultaties te organiseren: voor Azië (Hong Kong in 2004), voor Afrika (Lusaka in Zambia in 2005, voor Europa (Warburg in Duitsland) in 2006 en voor Latijns-Amerika (Santiago in Chili) in 2007 en vervolgens een aantal wereldbijeenkomsten, o.m. in Limuru (Kenia) in 2007, in Manado (Indonesië) in 2011 en in Bogota (Colombië) in 2018.

Geïnspireerd door CWF heeft de samenkomst in Lyon vooral aandacht gehad voor het werken in kleine gespreksgroepen waar de nadruk lag op een uitwisseling rond het persoonlijke en gemeenschappelijke geloofstraject.

In de slotboodschap van deze bijeenkomst klinkt de overtuiging dat de positieve ervaring van deze bijeenkomst in Lyon verder kan gezet worden tussen gemeenschappen en kerken. "Dat zal niet alle verdeeldheid tussen ons wegnemen, maar het kan een begin zijn, om ons hart en onze kijk op de anderen te veranderen, en enkele vooroordelen achterwege te laten. Een dergelijk gebeuren zal in het bewustzijn van onze eigen zwakheden, ertoe bijdragen dat wij onze verschillen en dat wat ons nog scheidt, met meer sereniteit gaan benaderen".

2. De autocefalie van de orthodoxe Kerk van Oekraïne

Vorig jaar hebben wij de stand van zaken gegeven omtrent de vraag van de Oekraïense president aan de oecumenische patriarch Bartolomeus I om aan de orthodoxe Kerk in Oekraïne het

¹ Adventistische, anglikaanse, apostolisch armeense, baptistische, charismatische, rooms-katholieke, koptische, evangelische, onafhankelijke, lutherse, methodistische, mennonietische, orthodoxe, pentekotistische, protestantse, gereformeerde, leden van Het Leger des Heils, syrische, oud-katholieke.

canonisch statuut van autocefalie te verlenen. En inderdaad, op 11 oktober 2018 deelde de Heilige Synode van het Oecumenisch Patriarchaat mee dat ze besloten had gevolg te geven aan de vraag naar een *Tomos*, of charter van autocefalie, naar de fusie van twee van de drie orthodoxe Kerken. De drie orthodoxe Kerken zijn de Oekraïense orthodoxe Kerk, onder de jurisdictie van het patriarchaat van Moskou (EOU-PM), de orthodoxe Oekraïense autocefale Kerk (EAOU), en de Oekraïense orthodoxe Kerk van het patriarchaat van Kiev (EOU-PK). De autocefalie werd gevraagd met het oog op een volledige eenmaking van de EAOU en de EOU-PK. Wat de EOU-PM betreft, deze erkent niet dat de oecumenische patriarch het recht heeft om de autocefalie toe te kennen aan de Oekraïense Kerk, omdat deze sinds de XVIIde eeuw deel uitmaakt van het patriarchaat van Moskou. Constantinopel merkte hierbij op dat *haar dimissoriale brieven* van 1686 enkel de bedoeling hadden aan de patriarch van Moskou het recht te delegeren om de metropolieten in Kiev te wijden, maar niet om haar heel de kerkelijke jurisdictie te verlenen. Als reactie op de beslissing op 15 oktober 2018 van het Oecumenisch Patriarchaat, heeft de Heilige Synode van het Patriarchaat van Moskou, in Minsk (Wit-Rusland) besloten, de eucharistische communio met het Patriarchaat van Constantinopel te verbreken.

Op 15 december werd, in de historische kathedraal van de H. Sofia, een ‘Unificatieconcilie’ tussen de EAOU en de EOUPK gevierd, voorgedaan door metropoliet Emmanuel (Adamakis) van Frankrijk en in aanwezigheid van de president van Oekraïne, Petro Poroshenko. Bij die gelegenheid werden de eerder uitgesproken canonieke sancties tegen een aantal kerkelijke personaliteiten opgeheven, en werd Mgr. Épiphané (Dumenko) van Pereyaslav, tot metropoliet van Kiev en primaat van de nieuwe Kerk, verkozen. Op 6 januari 2019 heeft de oecumenische patriarch, in de kathedraal van de Phanar in Constantinopel, de *Tomos* van de autocefalie overhandigd aan Mgr. Épiphané.

Sindsdien biedt de nieuwe Kerk zich aan als de enige canonieke orthodoxe Kerk van Oekraïne, terwijl de EOU-MP verder blijft bestaan met een 90-tal bisdommen. Een aantal bisschoppen, priesters en parochies hebben de overstap gemaakt naar de nieuwe Kerk. De statistieken met betrekking tot het aantal gelovigen van de twee kerken zijn weinig betrouwbaar, gezien de gespannen en polemische toestand die er heerst.

De nieuwe orthodoxe Kerk van Oekraïne is dus de 15de autocefale orthodoxe Kerk in de wereld, maar ze is tot vandaag enkel officieel erkend door drie andere Kerken².

Hopelijk wordt de eenheid en de eucharistische communio hersteld en keert de vrede en de verzoening terug tussen de orthodoxe Kerken in de wereld.

3. Het antwoord van de Katholieke kerk op het document *De Kerk: op weg naar een gemeenschappelijke visie*³

De commissie Geloof en Kerkorde van de Wereldraad van Kerken publiceerde in oktober 2019 het antwoord van de Rooms-katholieke Kerk op het ‘convergentiedocument’⁴ *De Kerk op weg naar een gemeenschappelijke visie*, een tekst gepubliceerd in 2012, na een periode van intens werk na de Vijfde Wereldconferentie van Geloof en Kerkorde (Compostella, 1993).

² Il s’agit du Patriarcat œcuménique, du Patriarcat d’Alexandrie et de toute l’Afrique, et de l’Église de Grèce.

³ De Engelse versie van de tekst vindt men op :

<http://www.christianunity.va/content/unitacristiani/en/dialoghi/sezione-occidentale/dialoghi-multilaterali/dialogo/commissione-fede-e-costituzione/2019-catholic-response-to-tctcv.html>.

Er is nog geen Franse vertaling op dit ogenblik. Wat het convergentiedocument zelf betreft kunt u de Engelse versie vinden op https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/commissions/faith-and-order/i-unity-the-church-and-its-mission/the-church-towards-a-common-vision?set_language=en, en de Franse versie is beschikbaar op https://www.oikoumene.org/fr/resources/documents/commissions/faith-and-order/i-unity-the-church-and-its-mission/the-church-towards-a-common-vision?set_language=fr.

⁴ In de terminologie van de Wereldraad van Kerken (WRK), is een *convergentiedocument* een belangrijke publicatie voor de *Wereldkerk*, waarin er een sterke convergentie bestaat tussen de Kerken- zelfs buiten de WRK- zoals de nieuwe verklaringen o.m. de BEM(1982).

Na verschillende jaren van studie en dialoog binnen Geloof en Kerkorde, werd het eerste resultaat van de studie over de ecclesiologie gepubliceerd in 1998 met als titel: *De natuur en het doel van de Kerk*. Het ging om een voorlopige tekst zoals de ondertitel het verduidelijkt: *Naar een gemeenschappelijke visie*. Dit document bestond uit zes hoofdstukken: i. ‘De Kerk van de Goddelijke Drie-eenheid’, ii. ‘De Kerk in de geschiedenis’, iii. ‘De Kerk als koinonia (communio)’, iv. ‘Het leven in de communio’, v. ‘De dienst aan de wereld en voor de wereld’ en vi. ‘Trouw aan onze roeping: van gemeenschappelijke interpretaties overgaan tot een wederzijdse erkenning’. Reacties op deze tekst kwamen van de Kerken, de oecumenische organisaties en regionale raden van Kerken, van universitaire instellingen en personen, ten persoonlijke titel. Het ging om heel wat positieve commentaren, samen met een aantal constructieve bemerkingen. Vanuit de verschillende reacties heeft de Commissie de tekst over de ecclesiologie opnieuw bekeken en een nieuw ontwerp gepubliceerd: *De natuur en de zending van de Kerk*, die aan de Algemene Vergadering van de WRK werd voorgelegd in Porto Allegre (Brazilië) in 2006. Bij de evaluatie van *De natuur en de zending van de Kerk*, werden drie belangrijke beslissingen genomen. Vooreerst kwam de Commissie met haar 120 leden uit verschillende Kerken in oktober 2009 samen op Kreta. Aan deze vergadering namen heel wat personen deel die voor het eerst aanwezig waren op een vergadering van Geloof en Kerkorde. De bijeenkomst werd zo georganiseerd dat alle leden zo goed mogelijk een bijdrage konden leveren aan de drie studieprojecten van Geloof en Kerkorde, en vooral aan deze over de ecclesiologie. Over *De natuur en de zending van de Kerk* werd lang gediscuteerd tijdens verschillende plenaire sessies. Een belangrijke aanbeveling van de Plenaire Commissie hield in dat de tekst stevig ingekort moest worden en meer contextueel moest zijn zodat hij beter aansloot bij het leven in de Kerken in heel de wereld en toegankelijker zou zijn voor een zo breed mogelijk publiek.

In juli 2010 besliste de permanente Commissie van Geloof en Kerkorde in Sainte-Etchmiadzine (Armenië) dat het moment gekomen was om aan een slottekst te werken. Een redactieteam werd opgericht bestaande uit anglicaanse, katholieke, lutherse, methodistische, orthodoxe en gereformeerde theologen.

Nochtans was de Commissie zich bewust van een ernstige lacune die tijdens het onderzoek van de reacties was gebleken: tot nu toe was er geen fundamenteel antwoord vanuit de orthodoxe Chalcedonische en niet-Chalcedonische Kerken. Om die reden werd in maart 2011 een belangrijk inter-orthodox colloquium georganiseerd in Aghia Napa (Cyprus), waaraan een veertigtal theologen deelnamen, gedelegeerd door tien orthodoxe Kerken en drie Oosterse orthodoxe Kerken; dit colloquium maakte een uitvoerige evaluatie van *De natuur en de zending van de Kerk*. Er werd onder meer een belangrijk voorstel geformuleerd: een duidelijker integreren van passages met betrekking tot doopsel, eucharistie en ambt in de voorstelling van wat essentieel is voor het leven van de Kerk. Dit colloquium en het verslag ervan kreeg ruim aandacht tijdens de volgende vergadering van de werkgroep over de ecclesiologie en heeft een belangrijke rol gespeeld in het proces dat geleid heeft tot een nieuwe tekst. Na de aanpassingen door het redactieteam samen met de werkgroep rond ecclesiologie, werd de slottekst voorgelegd aan de Permanente Commissie op een vergadering in Penang (Maleisië) in juni 2012; deze werd unaniem goedgekeurd als convergentietekst – *De Kerk: op weg naar een gemeenschappelijke visie*. Op de bijeenkomst begin september 2012 op Kreta, ontving het Centraal Comité van de Wereldraad van Kerken *De Kerk – Op weg naar een gemeenschappelijke visie* dat voor onderzoek en officiële reacties aan de Kerken werd overgemaakt.⁵

Het document van 2012 verwijst naar de WRK waarvan de eerste doelstelling is het verkondigen van de eenheid van de Kerk van Christus en het bemoedigen van de Kerken in hun streven naar de zichtbare eenheid, in één geloof en één eucharistische gemeenschap, in een eredienst en het gemeenschapsleven in Christus, doorheen het getuigenis en de dienst aan de

⁵ Zie de ‘Historische nota: schets van het tot stad komen van *De Kerk: op weg naar een gemeenschappelijke visie*’ als bijlage bij de slottekst.

wereld, en door samen te groeien in deze eenheid opdat de wereld zou geloven. Het verwoordt de verwachting van Geloof en Kerkorde dat deze tekst (1) voor de Kerken een synthese moge zijn van de resultaten waartoe de oecumenische dialoog de voorbije decennia rond belangrijke ecclesiologische thema's heeft geleid; (2) een uitnodiging mag zijn om de resultaten van deze dialoog te evalueren, de positieve vooruitgang, de tekorten en de domeinen die nog niet voldoende aandacht kregen; (3) men hoopt tevens dat het een gelegenheid is om na te denken over hun eigen opvatting van de wil van God, om zo verder te groeien tot een grotere eenheid. (cf. Ef 4,12-16).

In het katholieke antwoord wordt gewezen op het nut van deze methode, die 'hermeneutisch' wordt genoemd en het mogelijk maakt om tot een gedifferentieerde consensus te komen. Deze methode heeft haar deugdelijkheid bewezen in de oecumenische toenadering rond de leer van de rechtvaardiging en ze kan nu ook haar nut bewijzen in de bespreking rond de ecclesiologische kwesties. De tekst bespreekt een aantal elementen die in het convergentiedocument uitgewerkt zijn en die aan de bekommernissen van het katholieke ecclesiologische onderzoek tegemoet komen, bijvoorbeeld, het trinitaire accent, de kerk als *communio*, de fundamentele missionaire roeping van de Kerk, het begrijpen van de *kenose* van Christus als een paradigma van het kerkelijk leven, en vooral de voortgang van de oecumene.

Het buitengewone werk dat gepresteerd werd om te komen tot deze gemeenschappelijke verklaring van *De Kerk : op weg naar een gemeenschappelijke verklaring* verdient de erkenning die uit het katholieke antwoord blijkt, dat trouwens de wens uitdrukt dat het convergentiedocument een hulp mag zijn voor de Kerken - en vooral de katholieke Kerk - om het gesprek over de ecclesiologie verder te verdiepen en om de pastorale implicaties van de eerder geschetste convergenties van dit werk te onderkennen.

4. De Verklaring van Abu Dhabi

Op 4 februari 2019, hebben Paus Franciscus en de Groot Imam van Al-Azhar, Ahmad al-Tayeb, in Abou Dhabi een historische verklaring ondertekend over de broederlijkheid tussen moslims en christenen. Deze verklaring nodigt 'allen uit die het geloof in God en het geloof in de menselijke broederlijkheid in hun hart dragen ... om zich te verenigen en samen te werken'.⁶ Het document benadrukt trouwens dat 'God niet wil dat zijn naam misbruikt wordt om mensen te terroriseren'.⁷

De tekst plaatst zich onder het gezag van de heilige teksten van de twee godsdiensten. En zegt uitdrukkelijk 'In naam van God die alle mensen met gelijke rechten, plichten en waardigheid geschapen heeft en die hen opgeroepen heeft om als broeders samen te leven, de aarde te bevolken en daarin de waarden van goedheid, naastenliefde en vrede uit te dragen ... In naam van de armen, noodlijdenden, behoeftigen en uitgestotenen die God ons opdraagt te helpen omdat dit een plicht is voor alle mensen en vooral voor alle rijken en welstellende mensen ... In naam van de wezen, weduwen, vluchtelingen en van alle mensen die uit hun huizen en van hun land verdreven zijn; in naam van alle slachtoffers van oorlogen, vervolgingen en onrecht; in naam van alle zwakken, van wie in angst leven, van krijgsgevangenen en van hen die overal ter wereld gefolterd worden, zonder enig onderscheid'.⁸

De *Verklaring* stelt verder dat 'de vrijheid een recht is van ieder mens ... Het pluralisme en de diversiteit van godsdienst en kleur, geslacht, ras en taal heeft God gewild in al zijn wijsheid waarmee Hij de mens geschapen heeft. Deze goddelijke wijsheid is de bron van waaruit het recht op vrijheid van geloof en vrijheid om anders te zijn voortvloeit ...'.⁹

⁶ Menselijke broederlijkheid -voor wereldvrede en samenleven', Wereldkerkdocumenten 40, p.4

⁷ Ibidem, p.10

⁸ Ibidem, p. 5

⁹ Ibidem, p.10

5. Kort nieuws

- Vermelden we nog het bezoek van de oecumenische Patriarch Bartholomeus aan de Benelux van 5 tot 13 november 2019, ter gelegenheid van de 50ste verjaardag van het Orthodoxe Aartsbisdom van België, en het Exarchaat van Nederland en Luxemburg, met prachtige liturgische vieringen en dankbetuigingen en vooral het zeer mooie avondgebed en de monastieke ontmoetingen op dinsdag 12 november in de Trappistenabdij van Rochefort.

- Vermelden we tenslotte dat de Raad van Beheer van de Conferentie van de Europese Christelijke Kerken (KEK) op 21 november in Brussel, zijn nieuwe secretaris-generaal benoemde, Dr Jørgen Skov Sørensen. Hij werd geboren in 1964 in Kolding (Denemarken). Dr Sørensen studeerde missiologie, oecumenische en systematische theologie aan de universiteiten van Birmingham (Verenigd Koninkrijk) en Aarhus (Denemarken). Hij spreekt de Scandinavische talen, maar ook Engels, Duits, Frans en Chinees.